

Namnet *Borgunna* är f. ö. okänt. Vid sidan av det vanliga namnet *Iórunn* (dat. ack. *Iórunni*) förekommer *Iórunna* (gen. dat. ack. *Iórunnu*) med svaga former; likaså *Hreiðunn* och *Hreiðunna*. Jfr vidare *Borghildr* och *Borghilda*, *Bóthildr* och *Bóthilda* m. fl. *Borgunna* kan alltså vara bildat av *Borg-* (i t. ex. *Borghildr*, *Borgný*) och *-unnr* (i *Iórunn*, *Steinunn*, *Þórunn* m. fl.). Naturligtvis kan inskriftens *burkuna* även tänkas återge ett *Borg-Gunna*. — 42—46 *askir* bör uppfattas som ett kvinnonamn *Asgærðr*, med *ð* bortfallet mellan tvenne *r*. Jfr *porker Þorgærðr* U 14, ack. *inkikiari Ingigærði* U 311, *hulmkir Holmgærðr* U 326. Ett mansnamn *Asgeirr* kan av flera skäl ej komma i fråga. — *Gullæifr* eller *Guðlæifr* är ett tämligen vanligt svenskt mansnamn.

319. Kimsta, Skånela sn.

Pl. 10, 11.

Litteratur: B 42, L 489, D 2:137. Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 120; O. Celsius, SR 2, s. 61; G. Stephens, ONRM 2, s. 901; UFT h. 6 (1877), s. 26; S. Bugge och E. Brate, Runverser (i ATS 10:1), s. 111; E. Brate, Sverges runinskrifter (1922), s. 57, Svenska runristare (1925), s. 23, Anteckningar (ATA); Stockholms Dagblad 28/s 1928.

Äldre avbildningar: P. Helgonius o. J. Hadorph, träsnitt (i Monumenta 3 och B 42); Dybeck a. a.; Brate foto 1909 (ATA).

Runstenen står, efter allt att döma på sin ursprungliga plats, ett kort stycke S om landsvägen Kimsta—Markim, o. 250 m. SÖ om Kimsta, o. 125 m. Ö om landsvägen Skånela—Lunda och o. 60 m. SV om Kimsta bro. Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Lindholm» (»Vid vattendraget SO om Kimsta, en liggande»). Ungefär 75 m. österut på andra sidan vattendraget, som skiljer mellan Kimsta och Tjusta ägor, står U 324.

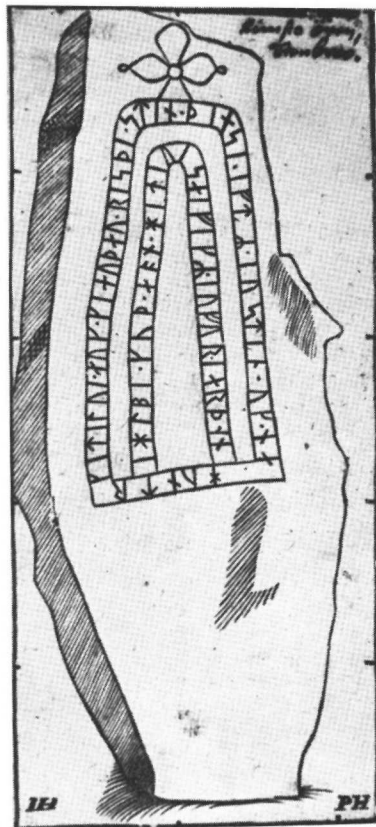

Fig. 28. U 319. Kimsta, Skånela sn.
Efter B 42.

Stenen omtalas första gången i *Ransakningarna*: »På Kimmestadh öhrn ligger en Runasteen giord såsom en Lijkkista, och medh runaskriff opå, ingen vidare sägn.» Enligt Peringskiöld fanns den vid »Kimsta ören, Stenbroo». Celsius: »Skånila, Kimsta ör el. vid Kimsta by, och på dess ägor. Ören el. Kimsta ör, heter rummet af broon el. stenarna där ihopförde. Men nu är der en liten träbro.» Runstenen var vid Celsius' besök på platsen (den 4 juni 1727) ännu hel. Då Dybeck besökte platsen, var stenen sönderslagen. Den hade blivit kluven ungefär i längdriktningen. Det större h. stycket låg kvar nära Kimsta bro. Det andra stycket hade blivit släthugget och bortfört. Det stod, säger Dybeck, såsom vägmärke mellan Kimsta och Skålmsta. Det synes numera vara försvunnet. Den bevarade delen av stenen restes år 1940.

Granit. Högra nedre delen innehåller fältspat, glimmer och granatkorn. Stenens nuvarande höjd 2,19 m., bredd 0,76 m. Ristningens höjd 1,63 m., bredd 0,52 m. Ursprungligen har stenen varit något högre och o. 1 m. bred. Den är ojämnt huggen. Inskriften är mycket svårläst, delvis oläslig, vilket beror på den hårda stenarten, grund huggning och stark vittring. Även Dybeck anmärker, att »runorna äro ytterst matta och till en del svårlästa».

Inskrift (med det inom [] supplerat efter B 42 och Celsius):

[kitilui · auk · kiau pau · rispi · stin] · pinsi · if[ti]r · iusti[n · - - ·] n [-] . . . hunt ihlbi · k[up · aon · hiti
 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 65
 u]isa iftir · iufur · i[ar]pn]n
 70 75 80 85

Kætilvi ok Kætil(?) þau ræisþu stæin þennsi æftir Iostæin . . . Hialpi Guð . . . [r]æisa(?) æftir Iofur . . .

»Kättilvi och Kättil de reste denna sten efter Josten . . . Gud hjälpe . . . resa efter Jovur . . .»

Till läsningen: Av den yttre runslingan saknas numera den v. delen med inskriftens början. Det första ordet i behåll är 27—31 **pinsi**; det står upptill i slingans krökning nedåt på h. sidan. Därför har 30 **s** fått en onormal form. 27—30 **pins** äro säkra. 31 **i** är skadat upptill; inga spår finnas av bst. 32—33 **if** äro skadade på mitten av en spricka i stenen. Av 34 **t** finnes endast v. bst. kvar. Därefter utrymme för två runor, av vilka inga spår nu kunna skönjas. 37—40 **iust** äro säkra. Därefter två hst utan säkra bst; på v. sidan av den andra (42) spåras möjligen en **n**-bistav. Därefter ännu tre hst utan säkra spår av bst. 45 **n** är tydligt. Sedan är ingenting säkert förrän 47 **h**. Stenytan är hård och kristallisk och har därför varit svår att bearbeta. 46 **s** förefaller sannolikt, men spåren äro svaga. 47—50 **hunt** äro säkra. Efter 50 **t** finnas inga säkra spår av ristning i fotraden. Ett **r** kan icke spåras. 51—55 **ihlbi** äro fullt säkra, om än matta. I 52 **h** äro endast de övre bst tydliga, särskilt den högra. Av 56 **k** finns större delen av hst och nedersta delen av bst i behåll; runan kan anses vara fullt säker. Av 57 **u** finns endast nedre delen av hst. H. inre raden börjar upptill med en stav, som kan ha varit bst i **u** eller **r**, vilketdera kan ej avgöras. Något lågt på hst i följande runa 67 **i** finnes en rund fördjupning, möjligen huggen. De följande runorna 68—79 **sa iftir · iufur** torde kunna anses som säkra. Efter 69 **a** finns intet sk. 70 **i** är icke stunget. Bst i 72 **t** äro tydliga, särskilt den högra. Efter 79 **r** ett tydligt sk och en hst, möjligen med en **k**-bistav. Därefter finnes endast nedre delen av två stavar samt på ett avstånd ett tydligt **n**.

Hadorph o. Helgonius: kitilui · auk · kiau pau · rispi · stin · pinsi · iftr · iustin · uk · na . . . huntr · ihlbi · kup · aon · hiti uisa ifikr · iufur · iarpn.

Celsius: kitilui · auk · kitupar · rispi stin · pinse · iftir iustin - - n - - hunt ihlbi · kup · ooa · ina + iuisa ifikr · iufur · iarpn. »Intet korss blef jag varse.»

Dybeck: . . . pinsi · iftir · iusti - · uk · n . . . hunt · ihlbi · kup . . . uisa ifikr · iufur · i . . . an. »Runorna äro ytterst matta och till en del svårlästa. **r** efter **hunt** (*Bautil*) har aldrig funnits på stenen.

Brate: . . . pinsi · iftir · iustin · uk on huntr ihlbi · ku . . . uisalfikr iufur uikin. 43 **u** är säkert, 44 **k** möjligt. I 45 **o** är nedre bst tydlig och den övre väl möjlig. Efter 50 **t** ett matt **r** just i stens kant. R. 70 kan ha varit **i**. Bst i 72 **i** är ganska djup. R. 80 är **u**; både hst och i synnerhet bst äro tydliga, om ock icke så djupa som 75—79 **iufur**. Därefter tre hst och ett tydligt **n**. Då den mellersta av de tre stavarne mycket väl kan ha haft en **k**-bst, förmodar Brate här **uikin** *vegin* 'dräpt'.

Inskriften är, såsom redan har framhållits, synnerligen svårläst. Det finns starka skäl att förmoda, att den har varit det i lika hög grad redan på 1600-talet. På Hadorphs och Helgonius' träsnitt finnas obestridliga felläsningar (66—74 **uisaifikr**), och träsnittet ger med sina jämna linjer och normaliserade runformer en falsk föreställning om ristningens art och tillstånd. Mycket i denna bild av inskriften, den enda som bevarats från äldre tid, medan stenen ännu var hel, är osäkert.

Inskriften är anbragt i två bågformigt böjda band, ett yttre och ett inre, jämte en fotrad nedtill, som förenar det yttre runbandets ändar. Inskriften börjar i yttre runbandet t. v. ned-

till, med två namn, varav det första uppenbarligen är kvinnonamnet *Kætilvi*. 18—22 **rispi** måste vara fel för **rispu**. Om 15—17 **pau** är riktigt — Celsius läser: **par** — måste andra namnet 11—16 **kiau** (Celsius: **kitu**) vara ett mansnamn, möjligen *Kætil*. Förre hälften av inskriften är därmed klar: *Kætilvi ok Kætil(?) pau reisu stein þessi æftir Iostein*. Vida mera vanskelig är senare hälften. Det enda fullt säkra är här 51—58 **ihlbi · kuþ hialpi Guð**. Man väntar därefter givetvis *and hans* »hans ande», vilket kan dölja sig i 59—65 **aon · hiti** B 42, **ooa · ina** Celsius. Men dessa ord kunna även ha stått i slutet av yttre runbandet och på fotraden, där B 42 har **uk · na ... huntr**, Celsius - - - **n · hunt**, Dybeck **uk · n ... hunt**, Brate **uk on huntr**, Wessén - - - **n s hunt**. 47—50 **hunt** skulle i så fall stå för **aunt and**; jfr **aut** Ög 161, 163, Sm 19, 31 **hut** L 208 Söderby, Danmarks sn, **hont** L 89 Måsta, Balingsta sn, L 537 Brista, Norrsunda sn. Brate tolkar **uk on huntr** som *ok Anundr*. I h. inre runbandet är 75—79 **iufur** säkert och där framför 70—74 **iftir** åtminstone sannolikt. Det förefaller då troligt, att 66—69 **uisa** (B 42, Celsius) är fel för **risa reisa**, möjligen också 62—65 **hiti** (B 42) fel för **litu letu**.

Inskriften har givetvis lockat till åtskilliga tolkningsförsök. Som ett sådant kan visserligen knappast räknas J. Göranssons översättning (*Bautil*): »Hunter Ketelve ok Gjö the reste sten thenna efter Justin, Na, Sjöfager, Jufur, Jarden. Gud hjelpe.» — Liljegren uppställer inskriftens senare del i versform: »Kitilvi . auk . Kiau pau . rispi . stin . þinsi . iftir . Justin . uk . An(huntr).

ihlbi Kuþ
a on hit juis (o: *ljus*?)
aifika . jufur .
iarþan (huntr?).»

alfika · iufur tolkas sedan av Dieterich (*Runen-Sprachschatz*) som »Ewiger Gott». I *UFT* framställes förslagsvis inskriftens läsning sålunda: [**kitilui · auk · kiau · pau · rispu stain**] · **þinsi · iftir · iusti[n] · uk · [?] anhunt · ihlbi · kuþ [?]unt · biu[?]rns aifika · iufur · i[ar]þa anhunt**. Detta översattes sålunda: »Kättilve och Gjö, de reste denne sten efter Josten och Anund.

Hjelpe Gud
(?Gode Björns ande?),
Evige Herren
Anund, som jordats!»

Detta föreföll onekligen misstänkt. Ett sådant uttryck som **aifika · iufur** »Evige Herren» på en forntida runsten är en orimlighet. Senare forskare drogo härav den slutsatsen, att hela inskriften måste vara förfalskad. Så Carl Säve (enligt uppgift av Stephens och av Lindal i *UFT*). S. Bugge höll det för troligt, »at en lærd eller halvlærd Mand har ladet Indskriften indhugge i nyere Tid, efter at Runestudiet var begyndt. Thi **aifika iufur** eller, som jag heller vil afdele, **ifika iufur** skal, hvis det ikke er feillæst, aabenbart betegne 'den evige Herre' om Gud. Men *evig* er et tydsk Ord, der er kommet ind i Svensk meget senere ... og **iufur jofurr** findes aldrig brugt om Gud. Men det er at mærke, at det er det samme Ord *Jofur*, som i sin Tid blev overført paa Olympens Zeus.» Bugge förmodar, att Kimsta-stenen till stor del av gjord efter Sälma-stenen (U 323) som mönster. Därifrån har hämtats inskriftens anordning, korset, namnet **iustin** och formen **ihlbi**. »De tre siste Ord skal vist betyde 'Jordens evige Herre'. **iarþan** synes at være ment som gen. sg. med bestemt Artikel, i ældre Svensk *iordhenne*. Denne Form beviser da ligeledes Indskriftens Uægtighed ... Under Forudsætning af, at Indskriftens er uægte, gjætter jeg paa, at **hiti ui sa ifika iufur iarþan** er ment som 'Gid vi maa hitte (komme til) den evige Jordens Herre!'»

Att ristningen skulle kunna vara en förfälskning från 1600-talet är fullständigt uteslutet. Det står omedelbart klart för var och en, som har sett den i verkligheten. Det är också att märka, att stenen finns omtalad i *Ransakningarna* år 1673. Om »en lärd eller halvlärd man» under årtiondena närmast förut huggit stenen, måste det ovillkorligen ha varit väl känt av befolkningen i trakten och kommit till myndigheternas och antikvariernas kännedom. — Brate anmärker också (*Runverser*, s. 111), innan han ännu själv granskat inskriften, att **iufur** ingalunda är sällsynt som egennamn; det är därför alls icke uppenbart, att **aifika iufur** betyder »den evige Herren».

Brate förmodar, att 51—61 **aon** är en felläsning för **ant and** och 62—64 **hit** för **hut ut**. De följande runorna 65—71 **iuisaif** »innehålla namnet på en obekant utländsk ort». Sedan läser han 72—74 **ika**, vilket tolkas som *liggr* »ligger», och efter namnet *Iojur* 80—85 **uikin**, d. v. s. *reginn* »dräpt». Inskriftens andra namn 11—14 **kiau** är fel för **kiar**, vilket förmodas vara »ett irländskt namn (isl. *Kjarr*, endast fingerat) och alltså ett vittnesbörd om beröringen med de brittiska öarnas folk». Han ger alltså av inskriften följande tolkning: »Kättilvi och Kjar, de reste denna sten efter Justen, och Anund [:reste den också]. Hjälpe Gud anden!

Ute i **iuisaif**
ligger fursten dräpen.»

Sista satsen skall vara ett verspar. Josten, över vilken Kimsta-stenen är rest, antages vara samme man som jämte sina bröder har rest Sälva-stenen över sin fader. »Det är kanske möjligt, att Justen kan vara den Justin, som jämte Gudmund Stigitanson och Olov Tryggveson anförde den vikingaflootta, som 991 löpte in i Tansen» (J. Steenstrup, *Normannerne* 3, 1882, s. 228 f.). Brates tolkning, som ju bygger på en felaktig läsning av inskriften, är även av andra skäl helt osannolik.

320. Kimsta, Skånela sn.

Litteratur: B 40, L 488. *Ransakningarna* 1667—84; J. Peringskiöld, F 1 5:1 nr 54 b, *Monumenta* 3, bl. 120; O. Celsius, SR 2, s. 60; UFT h. 6 (1877), s. 26; E. Brate, *Skansens runstenar* (i: *Meddelanden från Nordiska Museet* 1897), s. 4 f.

Avbildningar: P. Helgonius o. J. Hadorph, träsnitt (i *Monumenta* 3 och B 40); J. Peringskiöld, påbörjad teckning (i F 1 5:1).

Enligt *Ransakningarna* fanns, utom runstenen »på Kimmestadh öhrn» (U 319), även »wijdh byn sammaledes en Runesteen». Peringskiöld (*Monumenta* 3) antecknar, att stenen är »jordfast». Närmare uppgifter finnas hos Celsius, som granskat inskriften den 4 juni 1727: »Skånla och Kimstaby i mellan gårdarna. Stenen är stor jämntiock och jordfast, såsom den i Lisslena. Derföre står der **hakva** ... Ett stort stycke af stenen bortbrändt af vidiebaddare ... Ett stort Korss för sig sielft.»

Ristningen har icke blivit återfunnen i senare tid.

Inskrift (enligt B 40, Peringskiöld och Celsius):

kylfikr · lit · hkua · stain · auk · bia -

5 10 15 20 25

Kylfingr let haggva stein ok Bio[rn] ...

»Kylving lät hugga stenen och Björn ...»